

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 2.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.2.104>

УДК: 330.3

*Ю. М. Яхимець,
аспірант кафедри математики та економіки,
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
ORCID ID:<https://orcid.org/0009-0005-5649-1472>*

КЛАСИФІКАЦІЯ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

*Yu. Yachymets,
Postgraduate student of the Department of Mathematics and Economics,
Ivan Franko State Pedagogical University of Drohobysk.*

CLASSIFICATION OF FACTORS FORMING AN INTEGRATED INVESTMENT CLIMATE IN THE NATIONAL ECONOMY

У статті досліджено методи класифікації взаємопов'язаних чинників, що зумовлюють формування інтегрованого інвестиційного клімату, котрі взаємодіють між собою та визначають інвестиційну привабливість національної економіки. Зазначено, що до таких чинників належать: по-перше, економічні фактори, котрі охоплюють рівень макроекономічної стабільності, темпи економічного зростання, податкову політику, стан фінансової системи, доступність кредитних ресурсів та рівень інфляції; по-друге, політичні умови визначаються стабільністю влади, рівнем корупції, державним регулюванням

підприємницької діяльності та міжнародними відносинами; по–третє, правова база та інституційне середовище відіграють ключову роль у забезпеченні прозорих та передбачуваних умов для інвесторів; по–четверте, соціальні чинники включають рівень освіти та кваліфікації робочої сили, демографічну ситуацію, рівень зайнятості та добробуту населення; по–п'яте, технологічний рівень розвитку країни чи регіону також має значний вплив, адже інновації, наукові розробки, рівень цифровізації та розвиток інфраструктури можуть стати вирішальними для приваблення високотехнологічних інвестицій. Доведено, що складність та багатоаспектність структури інтегрованого інвестиційного клімату зумовлює необхідність комплексного та системного дослідження динаміки його компонентів, що передбачає аналіз взаємозв'язків між економічними, правовими, соціальними та інституційними чинниками.

The article explores methods for classifying interrelated factors that determine the formation of an integrated investment climate, which interact with each other and determine the investment attractiveness of the national economy. It is noted that such factors include: first, economic factors, which include the level of macroeconomic stability, economic growth rates, tax policy, the state of the financial system, the availability of credit resources and the level of inflation; second, political conditions are determined by the stability of government, the level of corruption, state regulation of business activity and international relations; third, the legal framework and institutional environment play a key role in ensuring transparent and predictable conditions for investors. A reliable judicial system, protection of property rights, effective settlement of economic disputes and the availability of incentive mechanisms for state support of investment activity are important prerequisites for increasing investment attractiveness; fourthly, social factors include the level of education and qualifications of the workforce, the demographic situation, the level of employment and welfare of the population; fifthly, the technological level of development of a country or region also has a significant impact, since innovations, scientific developments, the level of digitalization and infrastructure development can be decisive for attracting high-tech investments. It is

emphasized that the formation of an integrated investment climate is based on a comprehensive analysis of economic conditions that determine the current state of the national economic system and its attractiveness for domestic and foreign investors. It is proven that the complexity and multifaceted nature of the structure of the integrated investment climate necessitates a comprehensive and systematic study of the dynamics of its components, which involves the analysis of the relationships between economic, legal, social and institutional factors that influence the formation of a favorable investment environment.

Ключові слова: *інтегрований інвестиційний клімат, класифікація чинників, національна економіка, економічні фактори, політичні умови, правова база, соціальні чинники, технологічний рівень.*

Keywords: *integrated investment climate, classification of factors, national economy, economic factors, political conditions, legal framework, social factors, technological level.*

Постановка проблеми. На формування інтегрованого інвестиційного клімату впливає комплекс взаємопов'язаних чинників, які взаємодіють між собою та визначають інвестиційну привабливість як національної економіки загалом, так і окремих регіонів (територій) чи галузей. До таких чинників належать економічні, політичні, правові, соціальні, технологічні та екологічні аспекти, які формують загальну картину сприятливості середовища для залучення капіталу. Економічні чинники охоплюють рівень макроекономічної стабільності, темпи економічного зростання, податкову політику, стан фінансової системи, доступність кредитних ресурсів та рівень інфляції. Політичні фактори визначаються стабільністю влади, рівнем корупції, державним регулюванням підприємницької діяльності та міжнародними відносинами. Правова база та інституційне середовище відіграють ключову роль у забезпеченні прозорих та передбачуваних умов для інвесторів. Надійна судова система, захист прав власності, ефективне врегулювання господарських

спорів та наявність стимулюючих механізмів державної підтримки інвестиційної діяльності є важливими передумовами для підвищення інвестиційної привабливості. Соціальні чинники включають рівень освіти та кваліфікації робочої сили, демографічну ситуацію, рівень зайнятості та добробуту населення. Технологічний рівень розвитку країни чи регіону також має значний вплив, адже інновації, наукові розробки, рівень цифровізації та розвиток інфраструктури можуть стати вирішальними для приваблення високотехнологічних інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем інтегрованого інвестиційного середовища, розширення сегментації інвестиційного ринку, активізації інвестиційної діяльності через інструменти державного регулювання національної економіки зробили такі українські науковці як, С. Бережна [16], Р. Бойчук [1], М. Бормотова [2], І. Луценко [2], А. Смолова [2], М. Вакулич [3], В. Грушко [4], В. Гусев [5], А. Гуца [9], Д. Дацишин [10], Я. Жовнірчик [5], В. Кардаш [6], О. Клименко [7], О. Лендел [8], Є. Мордаль [9], І. Приходько [10], В. Пшенична [11], Т. Товт [12], В. Чернега [13], І. Чуницька [14], Н. Шевченко [15], Т. Яровенко [16] та інші. Незважаючи на значний обсяг проведених у цьому напрямі досліджень, слід визнати, що питання класифікації чинників формування інтегрованого інвестиційного клімату вивчені явно недостатньо.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження методів класифікації чинників формування інтегрованого інвестиційного клімату

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування інтегрованого інвестиційного клімату ґрунтується на комплексному аналізі економічних умов, які визначають поточний стан національної економічної системи та її привабливість для внутрішніх і зовнішніх інвесторів. Ці умови формуються під впливом макроекономічних та мікроекономічних факторів, що включають рівень економічного зростання, фінансову стабільність, наявність і доступність кредитних ресурсів, рівень інфляції, державну політику щодо залучення інвестицій, а також ступінь відкритості ринку. Визначальними

характеристиками інвестиційного клімату в державі [14, с. 113] є ефективність використання фінансових та інших ресурсів, що проявляється через систему різноманітних показників – від граничних до середніх значень. Зокрема, до ключових показників можна віднести рівень прибутковості капіталовкладень, окупність інвестицій, індекс ділової активності, рівень ризику, рівень податкового навантаження, а також рівень корупції та захищеність прав власності. Створення ефективного інвестиційного середовища відбувається під впливом усталених взаємовідносин між учасниками інвестиційного процесу, зокрема державними органами, приватними інвесторами, міжнародними фінансовими інституціями та бізнесом.

Економічні чинники відіграють ключову роль у формуванні бізнес-середовища та інвестиційного клімату країни. Вони охоплюють рівень макроекономічної стабільності, що визначає передбачуваність економічних процесів і довіру з боку інвесторів. Важливе значення мають темпи економічного зростання, оскільки вони впливають на рівень зайнятості, доходи населення та купівельну спроможність. Податкова політика, зокрема рівень податкового навантаження, наявність податкових пільг і стабільність податкового законодавства, безпосередньо впливає на ведення бізнесу та залучення інвестицій. Стан фінансової системи визначає ефективність функціонування банківського сектору, рівень ліквідності та стабільність національної валюти. Доступність кредитних ресурсів, зокрема процентні ставки, умови кредитування та наявність фінансових інструментів для бізнесу та населення, значною мірою визначають динаміку економічного розвитку. Крім того, рівень інфляції впливає на купівельну спроможність, ціноутворення, інвестиційну активність та загальну макроекономічну стабільність, що є важливим чинником для підприємницької діяльності та економічного прогнозування [7, с. 115].

В економічних дослідження існують різноманітні підходи до класифікації чинників формування інтегрованого інвестиційного клімату. Так, І. Приходько наводить наступний перелік чинників формування інтегрованого інвестиційного клімату: прозора інституційна база інвестування та регулювання

інвестиційної діяльності; стабільність національної валюти; наявність державних гарантій нерезидентам; податкові пільги, умови реєстрації іноземних інвестицій і спільних підприємств, наявність вільних економічних зон; стабільність функціонування фінансово-кредитних інституцій; стабільна політична ситуація; відсутність корупції та бюрократії; ефективне функціонування інвестиційного ринку; розвиненість продуктивних сил; активна участь населення в інвестиційних процесах тощо. При цьому наголошується, що ключове значення серед наведених чинників формування інтегрованого інвестиційного клімату мають географічне розташування, рівень та динаміка основних макроекономічних показників, політична стабільність і ступінь втручання уряду в економіку, природно-ресурсний потенціал, демографічна ситуація [10, с. 24].

Зазначені чинники згадуються й у дослідженнях інших вітчизняних науковців [5, с. 1091; 6, с. 130; 8, с. 86; 13, с. 79; 16, с. 167]. Однак, такий підхід досить фрагментарний, оскільки більшою мірою враховує вплив політико-інституційних та частково фінансово-економічних чинників. Натомість, будучи інтегрованим економічним поняттям, інвестиційний клімат формується й під впливом інноваційно-технологічних, транспортно-логістичних, соціокультурних та інших чинників. Відтак, більш систематизованим, на наш погляд, є підхід до ідентифікації чинників формування інвестиційного клімату Т. Товта [12, с. 507], яка виділяє чинники, пов'язані з:

1) розвитком прикордонної інфраструктури: кількість та оснащеність пунктів пропуску через державний кордон, розвиненість транспортних мереж і телекомунікацій, якість дорожнього покриття та придорожньої інфраструктури, розгалуженість мережі залізничних колій і модернізованість рухомого складу залізниць, наявність авіаційного сполучення між містами-центрами ділової активності тощо;

2) станом наявного природно-ресурсного потенціалу, а також можливістю його залучення та ефективного використання в процесі реалізації інвестиційних проєктів;

3) якістю людського капіталу: вікова структура населення, рівень та соціальні стандарти життя, наявність кваліфікованих трудових ресурсів, знання іноземних мов, вміння працювати із сучасними технологіями, бажання навчатися й розвиватися;

4) розвитком транскордонного бізнесу: поширеність бізнес-ініціатив та активностей, наявність потенційних покупців, посередників, контрагентів тощо;

5) якістю науково-освітньої бази, системи підготовки кадрів, інноваційного середовища.

Методико-прикладним слід вважати підхід Є. Мордаля [9, с. 35], який до чинників формування інвестиційного клімату, пов'язаних з параметрами стану внутрішнього ринку, а також загальної економічної динаміки країни (регіону), додає підгрупу зовнішньоекономічних чинників, до яких відносить: можливість доступу до нових ринків збуту; залучення до країни іноземних інвесторів, які виготовляють товари, що не виробляються на території країни; можливість отримання державних кредитів; членство у міжнародних організаціях. Автор також ідентифікує групу матеріально-технічних чинників, пов'язаних з виробничим потенціалом та розвитком інфраструктури (мережа вантажних терміналів та інших багатофункціональних комплексів; митні склади, логістичні термінали; якісні залізничне покриття та автомобільні дороги; розгалужена інфраструктура водного та морського транспорту; розвинена інфраструктура логістичного сервісу; інформаційно-комунікаційна інфраструктура, рівень цифровізації бізнес-процесів).

В. Чернега [13, с. 79] наголошують, що найвагомішим чинником, який впливає на формування інвестиційного клімату в країні, є її податкова система. При цьому автори зазначають, що основним завданням реформування оподаткування в контексті створення сприятливого інвестиційного клімату є зниження податкового навантаження на економіку [4, с. 92].

Н. Шевченко пропонує розглядати чинники формування інтегрованого інвестиційного клімату за рівнем їх формалізації: (1) чинники, що підлягають

формалізації, тобто ті, які можна виразити за допомогою економіко-математичних та статистичних показників; (2) чинники, що не підлягають формалізації. Їх слід аналізувати у динаміці [15, с. 262].

На формування інвестиційного клімату як інтегрованої економічної категорії впливає й низка чинників-дестимуляторів, до яких В. Пшенична зараховує: бар'єри та ризики, пов'язані з нестабільністю законодавства та поточної економічної ситуації; зовнішньоекономічні ризики, наприклад, можливість введення обмежень на торгівлю та постачання, ускладнення митних процедур та процедур, пов'язаних із перетином кордону; відсутність актуальної інформаційної бази щодо стану інвестиційних об'єктів; виробничо-технічні ризики; нерозвиненість ринкової інфраструктури, коливання цін та курсів валют; природно-кліматичні умови [11, с. 15].

М. Бормотова до основних дестабілізуючих чинників формування інвестиційного клімату відносять низький платоспроможний попит, зумовлений зниженням доходів населення. Водночас, провідним чинником-дестимулятором формування інвестиційного клімату є високий інвестиційний ризик. Інвестиційний ризик генерується невизначеністю внутрішніх та зовнішніх умов здійснення інвестиційної діяльності; це ймовірність виникнення несприятливих фінансових результатів у вигляді скорочення доходів у зв'язку з невизначеністю умов реалізації інвестиційного проекту. Отже, ми вважаємо, що інвестиційний ризик, радше, є наслідком дії чинників-дестимуляторів формування інвестиційного клімату [2, с. 63].

Результати охарактеризованих вище досліджень дають підстави групувати чинники формування інтегрованого інвестиційного клімату за класифікаційними ознаками, наведеними на рис. 1. Щодо конкретного переліку чинників формування інвестиційного клімату, вважаємо, що їх найбільш доцільно розглядати у межах різних середовищ макроекономічної системи (політико-інституційні, фінансово-економічні, виробничо-ресурсні, інноваційно-технологічні, транспортно-логістичні, соціокультурні чинники), з огляду на мотивацію інвестора до розміщення активів.

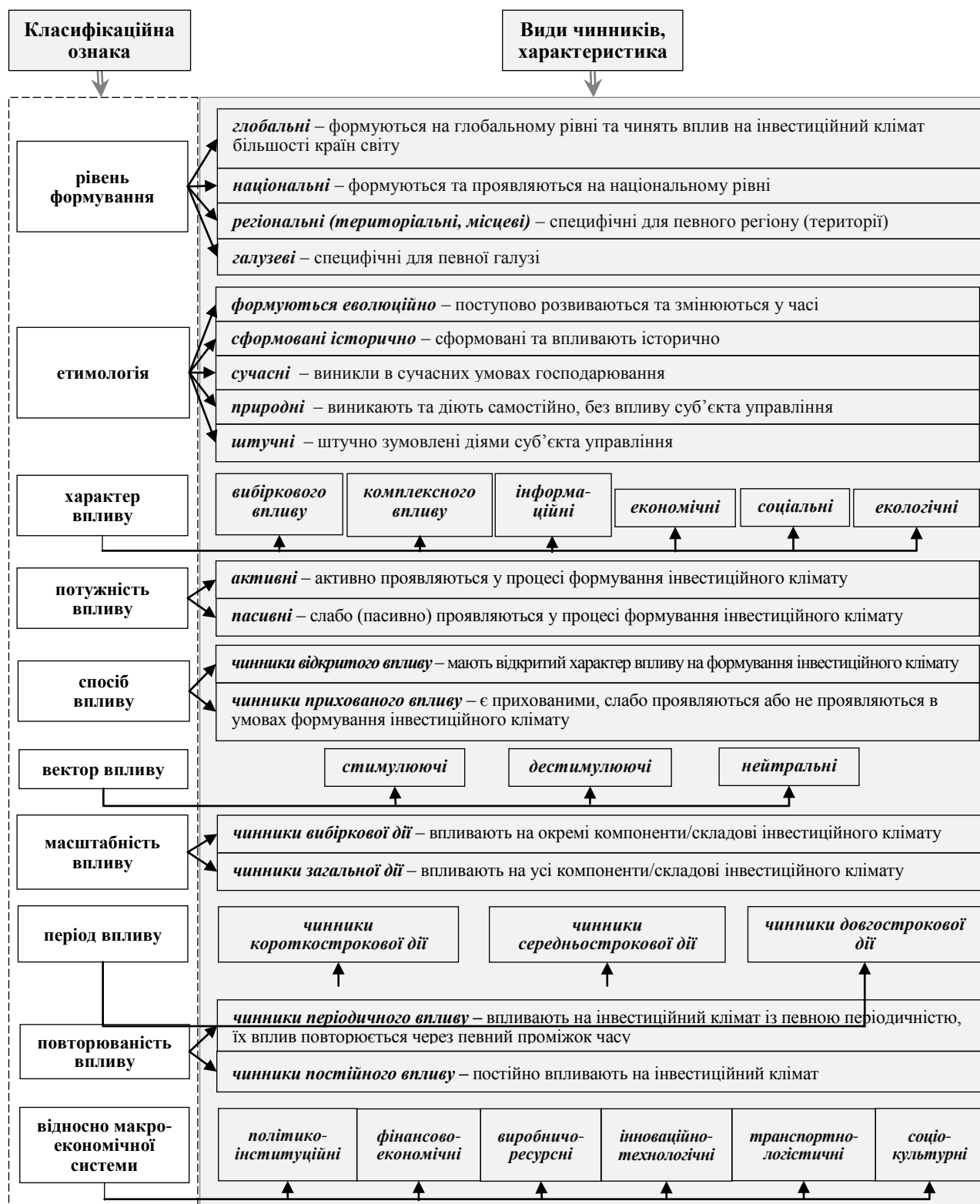

Рис. 1. Чинники формування інтегрованого інвестиційного клімату

Джерело: систематизовано та згруповано на основі [2; 6; 9].

Варто наголосити, зазначений перелік не є вичерпним та може змінювати/доповнюватися залежно від країни-, регіону-, галузі-реципієнта. Також перелік та дія чинників буде дещо відрізнятися й на різних рівнях

управління. Наприклад, чинники макrorівня (здебільшого, політико-інституційні, фінансово-економічні тощо) переважно не є персоніфікованими, тобто, вони є однаковими для усіх регіонів країни, а тривалість їх дії – довгострокова. Натомість на мезорівні діють здебільшого виробничо-ресурсні, транспортно-логістичні, соціокультурні тощо чинники формування інтегрованого інвестиційного клімату, які є різними для різних регіонів. Чинники формування інтегрованого інвестиційного клімату перебувають у тісній взаємодії між собою та здійснюють синергетичний вплив на поведінку інвесторів щодо ухвалення рішення про інвестування, вибору об'єкта вкладення коштів чи пріоритетних напрямів реалізації інвестиційних проєктів, обсягу вкладень тощо.

Створення привабливого інвестиційного середовища, розширення сегментації інвестиційного ринку, активізація інвестиційної діяльності та зростання можливостей компаній є ключовими чинниками економічного зростання та конкурентоспроможності країни. Для досягнення цих цілей державі необхідно розробляти та впроваджувати ефективні стратегічні й тактичні рішення, що сприятимуть залученню капіталу, створенню сприятливих умов для інвесторів та формуванню прозорих і передбачуваних правил ведення бізнесу [3, с. 42]. Важливим аспектом є оволодіння сучасними механізмами та методами державної підтримки інвестицій, їхнє системне вдосконалення й адаптація до нових економічних викликів. Це включає запровадження податкових стимулів, розвиток державно-приватного партнерства, спрощення адміністративних процедур та забезпечення ефективного захисту прав інвесторів. Комплексний підхід до цих заходів сприятиме не лише підвищенню рівня інвестиційної активності, але й прискоренню структурних змін в економіці, що дозволить країні перейти до якісно нового етапу економічного розвитку. Формування інтегрованого інвестиційного клімату значною мірою залежить від його відповідності цілям і завданням поточних реформ, котрі мають бути спрямовані на підвищення інвестиційної активності підприємств, розвиток інноваційного потенціалу,

покращення фінансових інструментів та зміцнення інституційної спроможності держави у сфері регулювання інвестицій. Посилення дієвості державного регулювання у цій сфері має супроводжуватися забезпеченням відкритості, прогнозованості та стабільності економічної політики, що стане потужним сигналом для вітчизняних та міжнародних інвесторів [1, с. 11].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, складність та багатоаспектність структури інтегрованого інвестиційного клімату зумовлює необхідність комплексного та системного дослідження динаміки його компонентів. Це передбачає аналіз взаємозв'язків між економічними, правовими, соціальними та інституційними чинниками, що впливають на формування сприятливого середовища для інвестування. Визначення раціонального співвідношення цих компонентів має на меті не лише підвищення ефективності діяльності інвесторів, а й створення умов для сталого економічного зростання, зменшення ризиків та покращення добробуту суспільства. Збалансований розвиток інвестиційного середовища сприяє залученню капіталу, інноваційному розвитку та формуванню конкурентоспроможної економіки, що вимагає використання сучасних методів оцінки та прогнозування. Водночас, формування інтегрованого інвестиційного клімату потребує комплексного підходу, що поєднує гнучку державну політику, інноваційні інструменти та активну взаємодію з бізнес-середовищем. Лише за умови скоординованих дій усіх зацікавлених сторін можна досягти стабільного економічного розвитку, підвищити конкурентоспроможність національної економіки та забезпечити її довгострокове зростання.

Література

1.Бойчук Р. Форми, методи та інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. *Право та інноваційне суспільство*. 2016. № 2(7). С. 9–17.

2.Бормотова М., Луценко І., Смолова А. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість. Чинники їх формування. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 47. С. 62–65.

3.Вакулич М. Складові формування інвестиційного клімату в трансформаційній економіці України. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2013. № 1. С. 39–47

4.Грушко В. Інструменти податкового регулювання інвестиційної активності. *Фінанси України*. 2008. №2. С. 89–97.

5. Жовнірчик Я., Гусєв В. Удосконалення механізму формування інвестиційного клімату у сфері агропромислового комплексу України. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2022. Вип. 17. С. 1079–1110.

6.Кардаш В. Рівень державної підтримки галузі, як додатковий показник, що визначає її інвестиційну привабливість. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2005. № 369. С.129–132.

7.Клименко О. Види, методи та інструменти інвестиційно-промислової політики. *Економіка та держава*. 2010. № 3. С. 114–116.

8.Лендел О. Теоретико-методичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сучасних економічних умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 83–87.

9.Мордаль Є., Гуца А. Інвестиційний клімат України та шляхи його поліпшення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 17. С. 33–38.

10.Приходько І., Дацишин Д. Інвестиційний клімат України в контексті зовнішньоекономічної діяльності. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 49. С. 23–27.

11.Пшенична В. Ефективність механізму формування інвестиційного клімату в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 7. С. 14–17.

12. Товт Т. Формування сприятливого інвестиційного клімату регіону. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Вип. 6 (23). С. 505–510.

13. Чернега В. Вплив податкової політики на інвестиційний клімат країни. *Інтелект XXI*. 2022. № 3. С. 78–81.

14. Чуницька І. Інвестиційний клімат України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3(14). С. 111–117.

15. Шевченко Н. Методи реалізації державної інвестиційної політики. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. 2010. Вип. 1. С. 259–268.

16. Яровенко Т., Бережна С. Інвестиційний клімат країн в умовах фінансової нестабільності. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4. С. 165–170.

References

1. Boychuk, R. (2016), “Forms, methods and instruments of state regulation of investment activity”, *Law and innovative society*, vol, 2, pp. 9–17.

2. Bormotova, M. Lutsenko, I. and Smolova A. (2020), “Investment climate and investment attractiveness. Factors of their formation”, *Market infrastructure*, vol, 47, pp. 62–65.

3. Vakulych, M. (2013), “Components of the formation of the investment climate in the transformation economy of Ukraine”, *European vector of economic development*, vol, 1, pp. 39–47

4. Grushko, V. (2008), “Instruments of tax regulation of investment activity”, *Finance of Ukraine*, vol, 2, pp. 89–97.

5. Zhovnirchik, Ya. and Gusev, V. (2022), “Improving the mechanism of formation of the investment climate in the sphere of the agro-industrial complex of Ukraine”, *Public administration and regional development*, vol, 17, pp. 1079–1110.

6. Kardash, V. (2005), “The level of state support for the industry as an additional indicator that determines its investment attractiveness”, *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic"*, vol, 369, pp. 129–132.

7. Klymenko, O. (2010), “Types, methods and instruments of investment and industrial policy”, *Economy and State*, vol, 3, pp. 114–116.

8. Lendel, O. (2016), "Theoretical and methodological aspects of investment activities in modern economic conditions", *Investments: practice and experience*, vol, 18, pp. 83–87.
9. Mordal, E. and Gushcha, A. (2017), "The investment climate of Ukraine and ways to improve it", *Investments: practice and experience*, vol, 17, pp. 33–38.
10. Prykhodko, I. and Datsyshyn, D. (2020), "Investment climate of Ukraine in the context of foreign economic activity", *Market infrastructure*, vol, 49, pp. 23–27.
11. Pshenichna, V. (2010), "Efficiency of the mechanism for forming the investment climate in Ukraine", *Investments: practice and experience*, vol, 7, pp. 14–17.
12. Tovt, T. (2019), "Formation of a favorable investment climate of the region", *Eastern Europe: economy, business and management*, vol, 6, pp. 505–510.
13. Chernega, V. (2022), "The impact of tax policy on the country's investment climate", *Intellect XXI*, vol, 3, pp. 78–81.
14. Chunitska, I. (2019), "Investment climate of Ukraine: essence, problems and ways to solve them", *Azov Economic Bulletin*, vol, 3, pp. 111–117.
15. Shevchenko, N. (2010), "Methods of implementing state investment policy", *Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Administration*, vol, 1, pp. 259–268.
16. Yarovenko, T. and Berezhna, S. (2023), "Investment climate of countries in conditions of financial instability", *Galician Economic Bulletin*, vol, 4, pp. 165–170.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2025 р.